

Diverse växter
Skadedjur

AMERIKANSK BLOMTRIPS

Sedan de första angreppen i svenska växthus kom under hösten 1985 i saintpaulia, har den amerikanska blomtripsen (*Frankliniella occidentalis*) kommit att bli en huvudskadegörare, framförallt i prydnadsväxter under glas. *Cyclamen*, *Impatiens*, krysantemum, rosor och saintpaulia är viktiga värdväxter liksom många utplanteringsväxter. Även gurka, melon, sallat och tomater angrips, men hittills inte i någon större omfattning i svensk odling. Amerikansk blomtrips är också vektor för allvarliga virussjukdomar, INSV (Impatiens Necrotic Spot Virus) och TSWV (Tomato Spotted Wilt Virus). Den senare benämns på svenska bronsfläcksjuka (se faktablad 155 T). Båda viroserna är karantänskadegörare.

Arten förekommer naturligt i västra Nordamerika. Därifrån har en spridning av insekticidresistenta raser skett via handeln med växter till alla världsdelar med växthusproduktion.

Skadebild

Prydnadsväxter

Amerikansk blomtrips kan leva på blad och i skottspetsar, men föredrar blommor. Blomknoppar kan

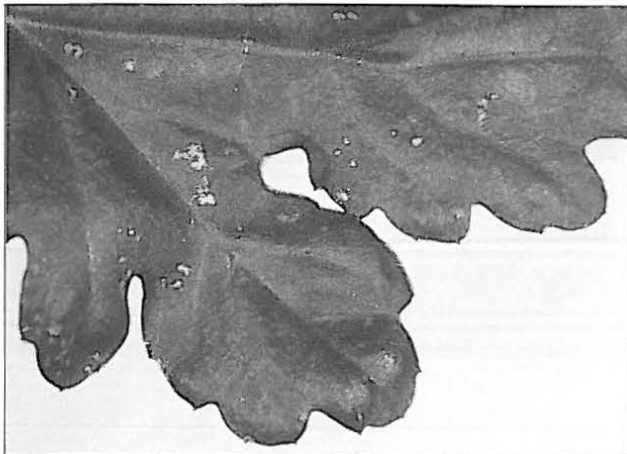
bli så hårt angripna att de inte slår ut. Utöver cellsaft från tillväxtpunkter, blad och kronblad äter tripsarna gärna pollen. I saintpaulia gömmer sig fullbildade och larver gärna i ståndarknapparna. Frömjölet sprids över kronbladen så blommorna ser smutsiga ut. Bladskador ser man inte, men vid kraftiga angrepp kan hela blomman fördärvas. På växthuskrysantemum får man ofta de för tripsar så typiska silverglänsande fläckarna på bladen, samtidigt som blommorna blir fläckiga och ibland dåligt utvecklade. Alla odlade växter inom familjen korgblommiga kan angripas; gerbera och blåkrage kan skadas svårt. Femöring (*Achimenes Longiflora*-gruppen), gloxinia (*Sinningia speciosa*) och kor-

Typiska skador av amerikansk blomtrips i kornettblomma. Kronbladen blir fläckiga med början från kanten. Foto: Kajsa Göransson.

Bildrättigheter saknas

Saintpaulia är en favorit bland värdväxterna. Amerikansk blomtrips upptäcktes första gången i Sverige 1985 i just saintpaulia. Foto: Tomas Lagerström.

Silverglänsande bladfläckar med mörka exkrementpunkter avslöjar tripsförekomst.

nettblomma (*Streptocarpus x hybridus*) får fläckiga blommor – först i vitt som senare blir brunt. En helt annan typ av skada orsakar tripsarna när de äter i tillväxtzoner. Späda bladanlag som skadas resulterar i missbildade blad någon vecka senare. Detta är vanligt på *Schefflera*, rumsask (*Radermachera sinica*) m.fl. gröna växter.

Gurka och melon

Gurka kan få kraftiga bladskador som försvagar plantan. Mängder av tripsar kan samlas i blommorna och när de äter på de unga fruktämnena brukar det leda till missbildade gurkor som är krokiga och ärrade. Senare skador på gurkorna ses som silverglänsande fläckar. Melon får bara bladskador, men dessa kan bli mycket svårartade. Bladskadorna på dessa värdväxter liknar de som orsakas av nejliktripsen (*Thrips tabaci*), men denna ger inte så allvarliga fruktskador i gurka.

Biologi

De vuxna tripsarna flyger omkring i växthus och letar upp blomknoppar, skottspetsar eller blad för äggläggning. Äggen sticks in i växtvävnaden och kläcks efter några dygn. Larverna suger cellsaft under en till två veckor och söker sig därefter ned i jord, stenull eller annat substrat för några dagars vila som puppor. Sedan kläcks nya vuxna tripsar som snart blir könsmogna och börjar producera ägg. Hela livscykeln (från ägg till ägg) tar tre veckor vid 20°C i medeltemperatur. Vid högre temperaturer går förloppet snabbare – 15 dagar vid 30°C. Utvecklingstiderna är bara obetydligt kortare än hos nejliktripsen, se faktablad 84 T, som för övrigt lever på samma sätt. Honorna är ca 1,5 mm långa, hanarna något mindre. Färgen är gulaktig med bruna fläckar på ryggsidan av bak-kroppssegmenten. I USA förekommer även en mörkbrun ras, som inte spridits till Europa. Larverna är ljusgula. Från andra tripsarter skiljer man *F. occidentalis* med hjälp av fina detaljer som behåring och antennernas utformning.

Angrepp i tillväxtpunkter yttrar sig senare som blad-deformationer.

Gurka som angripits på tidigt utvecklingsstadium och blivit missbildad.

Åtgärder

Kemisk bekämpning

Att denna blomtrips orsakar så stora problem i odlingar runt om i världen beror på höggradig resistens mot insekticider. Flera preparat som fungerar bra mot andra tripsarter har dålig effekt på *F. occidentalis*.

För prydnadsväxter gäller att effekten av organiska fosforföreningar och syntetiska pyretroider (t.ex. Fastac) inte är fullgod. Däremot tycks Mesurol 50 SC (merkaptodimetur) ännu vara verksamt. Detta är ett bredverkande medel, som inte kan integreras med biologisk bekämpning (se nedan). En ny produkt, Confidor (imidaklopid) går bättre att integrera, men har inte fullgod tripseffekt. Det

är främst ett bladlus-, sköldlus- och ullusmedel. Ett specialmedel mot trips, Conserve (spinosad) har viss negativ inverkan på parasitsteklar. Ett alternativt medel, som har bra effekt vid upprepade behandlingar, är Bionim (azadiraktin, extraherat från nimträdet). Det går utmärkt att integrera med biologisk bekämpning.

För gurk- och melonodling finns numera inget kemiskt preparat registrerat för bekämpning av *F. occidentalis*.

Biologisk bekämpning

Ett stort antal nyttodjur och mikroorganismer har effekt mot *F. occidentalis*, och kombinerade åtgärder har visat sig ge bra resultat i flera kulturer.

I gurkanter fungerar det utmärkt att göra förebyggande (preventiva) insättningar av rovkvalster *Amblyseius cucumeris*. Detta levereras i påsar med långtidsproduktion av nyttodjuren. Under minst två månader sker en förökning av rovkvalster i påsen och en kontinuerlig utvandring till plantan den hänger på. Det är lämpligt att hänga nya påsar var sjätte-åttonde vecka med start i februari-mars. *A. cucumeris* fångar och suger ut små larver. De större klarar sig liksom vuxna tripsar. Påsmetoden eller direkt spridning av rovkvalster (blandade i vetekli) kan fungera bra också i bl.a. cyklamen och saintpaulia. I krysanter behövs ofta stödbekämpning med Bionim.

Som komplement, när tripsangrepp konstaterats, sätter man också ut ett näbbstinkfly, *Orius majusculus*, i gurka. Dessa näbbstinkflyn tar död både på larver och vuxna trips. När de väl är etablerade är de mycket effektiva, men det kan ta minst fyra veckor innan de kommer igång ordentligt – först när en ny generation har bildats.

Ett annat komplement är rovkvalster *Hypoaspis miles*, som lever i jord och äter sorgmyglarver, hoppstjärtar, tripspupper m.m. Arten används redan i stor omfattning i prydnadsväxtodling, mest vid bekämpning av sorgmyggor (faktablad 28 T), men sprids även under växthusborden för allmän renhållning. I England har man börjat

använda detta rovkvalster även i gurka.

En insektspatogen svamp, *Beauveria bassiana*, med effekt mot tripsar m.fl. skadedjur, har godkänts för svensk växthusodling. Produkten (BotaniGard) kommer från USA och används där framförallt mot *F. occidentalis*. Den är ännu oprövad vad gäller svenska förhållanden. Den ska inte ha speciellt höga krav på fuktighet för att vara verksam.

Övriga åtgärder

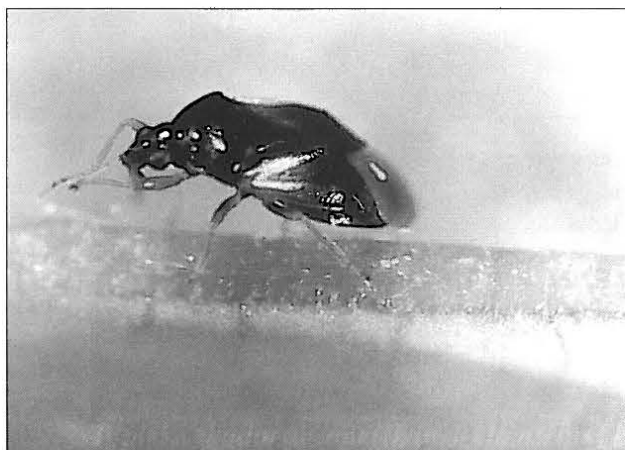
Ett effektivt sätt att sanera från trips är att en kort period (dock minst fem dygn) under sommaren hålla växthusen helt tomma och torra samt låta solinstrålningen ge en innetemperatur av drygt 50°C. Ju högre temperatur desto bättre, men man måste givetvis anpassa detta till vad material i inredning och utrustning tål. Vissa odlare som har utplanteringsväxter följt av höstkulturer kan utnyttja detta.

För övrigt bör man tänka på följande:

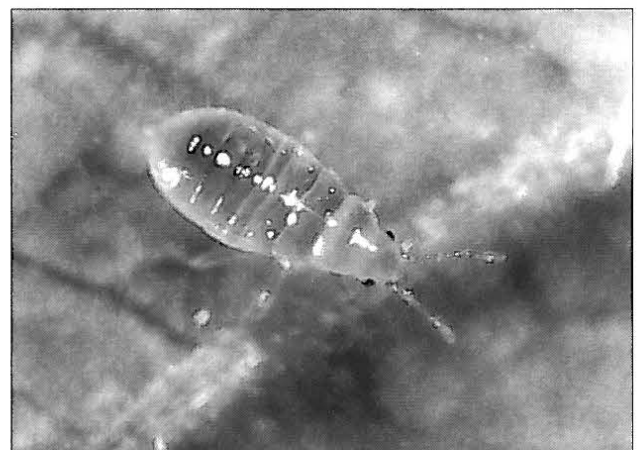
- Håll rent från ogräs i och runt växthusen.
- Gula och blå fångstskivor upphängda i huset lockar till sig tripsar och kan användas i prognossyfte. Alla slags tripsar fastnar givetvis och man måste ha experthjälp för att avgöra om *F. occidentalis* förekommer.
- Kontakta rådgivare eller Jordbruksverket, växtskyddscentralen i Alnarp (tel: 040-41 50 00) för hjälp med artbestämning.

Litteratur

- Brødsgaard, H. 1991. Insekticidresistens hos saintpaulia - trips (*Frankliniella occidentalis*). 8. Danske Planteærnskonference. *Tidskrift for Planteavl's Specialserie*, 25–32.
- Jacobson, R. J., Croft, P. & Fenlon, J. 2001. Suppressing establishment of *Frankliniella occidentalis* Pergande (Thysanoptera: Thripidae) in cucumber crops by prophylactic release of *Amblyseius cucumeris* Oudemans (Acarina: Phytoseiidae). *Biocontrol Science and Technology*, 11, 1, 27–34.

Näbbstinkfly av släktet *Orius*. Foto: Bioplanet/Biolab.

Nymfstadium av *Orius*. Foto: Bioplanet/Biolab.

Rosor kan få allvarliga kvalitetsskador vid angrepp av amerikansk blomtrips.

Fullbildade amerikanska blomtrips.

Malais, M & Ravensberg, W. J. 1992. *Knowing and recognizing. The biology of glasshouse pests and their enemies*. Koppert B.V.

Ministerium für Ländlichen Raum, Ernährung, Landwirtschaft und Beratung und Betriebsführung. Biologische Schädlingsbekämpfung – Arbeitshilfe für Beratung und Betriebsführung. 1999. *Biologisk bekämping av skadedjur*. Översättning: Boel Sandskär. Jordbruksverket.

Pettersson, M.-L. & Åkesson, I. 1998. *Växtskydd i trädgård*. Natur och Kultur LTs förlag.

Text: Barbro Nedstam
Jordbruksverket
Växtskyddscentralen
Box 12, 230 53 Alnarp
Tel: 040-41 50 00
Fax: 040-46 07 82
e-post: Barbro.Nedstam@sjv.se

Rovkvalstret *Amblyseius cucumeris* fångar och suger ut små tripslarver. Foto: Bioplanet / Biolab.

Maj 2002 rev.

Illustrationer: Karl-Fredrik Berggren, där inte annat anges.

Faktablad om växtskydd utges inom områdena Jordbruk och Trädgård

Faktabladen kan beställas som årsabonnemang, komplett serie eller enstaka exemplar.

Eftertryck av denna publikation är förbjudet enligt lag. Den som vill mångfaldiga något av innehållet måste först få tillstånd från SLU. Tel: 018-67 23 66 (jordbruk) resp. 018-67 23 47 (trädgård).

ISSN 0281-8566
© Sveriges lantbruksuniversitet

Ansvariga utgivare: Jordbruk: Roland Sigvald
Trädgård: Maj-Lis Pettersson
Redaktörer: Jordbruk: Eva Twengström
e-post: Eva.Twengstrom@evp.slu.se
Trädgård: Maj-Lis Pettersson
e-post: Maj-Lis.Pettersson@entom.slu.se
Hemsida: <http://www.entom.slu.se>
Distribution: SLU Publikationstjänst
Box 7075, 750 07 Uppsala
Tel. 018-67 11 00
Fax. 018-67 35 00
e-post: publikationstjanst@slu.se